

การปกครองท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเทศไทยแบ่งส่วนของการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นสามส่วนตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น บริหารงานของแผ่นดินภายใต้การบังคับบัญชาของคณะรัฐมนตรี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะ (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๑) ซึ่งสามารถบังคับบัญชาราชการส่วนกลางส่วนและภูมิภาคได้โดยตรง ในกรณีของราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่หลักเฉพาะด้านการจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่น (ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๑,๒๘๒) รัฐธรรมนูญกำหนดให้ท้องถิ่นปฏิบัติราชการโดยมีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ ตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

แม้ท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ สิ่งที่ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด การปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการของประชาชน ในการจัดบริการสาธารณะ (เช่น การทำถนนหนทาง การกำจัดขยะมูลฝอย การจัดให้มีสวนสาธารณะ ฯลฯ) และจะต้องปฏิบัติหน้าที่ต่างๆเหล่านั้นด้วยความสุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

การกำกับดูแลให้ท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วยความโปร่งใส ความสุจริต กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ แล้วแต่รูปแบบของท้องถิ่นเป็นผู้มีหน้าที่กำกับดูแล และเพื่อเป็นการให้ท้องถิ่นมีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ รัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘๒ ได้กำหนดไว้ว่าการกำกับดูแลดังกล่าวจะทำเกินขอบที่กฎหมายกำหนดไม่ได้

ส่วนประเด็นของกรณีการปฏิบัติหน้าที่ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนจึงมีความชอบธรรมที่จะต้องติดตาม กำกับดูแลให้ผู้บริหารท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ให้ไว้แก่ประชาชนก่อนที่จะได้รับเลือกเข้ามาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ในการปฏิบัติหน้าที่หากผู้บริหารท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว นอกจากการดำเนินงานของท้องถิ่นจะมีแต่ความราบรื่น การพัฒนาท้องถิ่นก็จะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง ตรงตามความประสงค์ ประชาชนในท้องถิ่น

การร่วมกำกับดูแลท้องถิ่นโดยประชาชน นอกจากการทำหน้าที่เลือกตัวผู้บริหารท้องถิ่นและ สมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารงาน หรือติดตามกำกับการบริหารกิจการของท้องถิ่นได้หลายวิธี เช่น การเข้าชื่อถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ซึ่งเปรียบเสมือนกฎหมายของท้องถิ่น ฯลฯ

ข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นกฎหมายอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งท้องถิ่นแต่ละแห่งสามารถตราขึ้นเอง โดยการพิจารณาร่วมกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่น สภาท้องถิ่นและผู้กำกับดูแลท้องถิ่น เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ร่วมกัน ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้ เช่น ในการที่ท้องถิ่นจะใช้จ่ายเงินเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละปี ท้องถิ่นก็ต้องตราข้อบัญญัติว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือกรณีการกำหนดการกำหนดที่ห้ามจอดรถ หรือการเก็บค่าจอดรถในบริเวณที่ท้องถิ่นกำหนด ก็จะมีการตราข้อบัญญัติประกาศให้ประชาชนในเขตท้องถิ่น ปฏิบัติตามหากไม่ปฏิบัติตามอาจต้องเสียค่าปรับ เป็นต้น

/ ปัจจุบัน ...

ปัจจุบันการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นนอกจากจะเสนอโดยผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นแล้ว ประชาชนทั่วไปก็สามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ โดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งกำหนดกติกาแนวทางปฏิบัติให้ประชาชนสามารถเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ดังกล่าว

เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวประกาศใช้มานาน ปรากฏว่าประชาชนยังไม่มีการใช้สิทธิตามกฎหมายฉบับนี้เท่าที่ควร กระทรวงมหาดไทยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น จึงได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายฉบับนี้โดยจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เพื่อให้ง่ายต่อการที่ประชาชนเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติมากขึ้น โดยมีสาระสำคัญได้แก่ พิจารณาปรับลดจำนวนผู้ที่สามารถเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติลงจากเดิม กำหนดให้มีการช่วยอำนวยความสะดวกประชาชนในการจัดทำร่างข้อบัญญัติเพิ่มมากขึ้น กำหนดแนวทางการป้องกันการทุจริตในการเสนอร่างข้อบัญญัติ เป็นต้น และขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่ในกระบวนการตรากฎหมายเพื่อออกใช้บังคับแล้ว

บทความนี้ ไม่ได้มีเจตจำนงที่จะยกรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัตินี้มาลงให้นำเป็นแต่เพียงอยากเสนอว่า กระบวนการบริหารปกครองบ้านเมืองให้มีความสุข และมีการพัฒนาไปอย่างถูกต้องทุกภาคส่วนต่างมีหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือกันในการทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งหากทำได้เช่นนั้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดอยู่ในบ้านเมืองเราคงคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น

.....

บรมเมศร์ อีระคำศรี
นิติกรชำนาญการพิเศษ
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น